

VĚSTNÍK Z HRÁDKU

Zpravodaj Českého muzea stříbra v Kutné Hoře

ČERVENEC 2020

č. 2

Vážení čtenáři,

v letošním roce si Kutná Hora připomíná 25. výročí zápisu na seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Kutná Hora je zde zapsána jako historické centrum s kostelem svaté Barbory a katedrálou Panny Marie v Sedlci. Nejsou to ale pouze památky architektonické, které nám dokládají krásné i bouřlivé dějiny našeho města, ale i jeho unikátní památky písemné, o které se stará Státní okresní archiv Kutná Hora, a v neposlední řadě i jeho památky movité, které již více jak 140 let shromažďuje a chrání naše – Vaše kutnohorské muzeum.

České muzeum stříbra je právním nástupcem Archeologického sboru Vocel, který vznikl v roce 1877 a který si dal za cíl, „... aby písemní a umělecké památky ve zdejší krajině byly sbírány, před zkázou chráněny a známost o nich a tím i větší šetrnost k nim a lidu se budila, šířila a udržovala.“ A byli to právě členové sboru Vocel, kteří se zasloužili o záchranu našich památek doslova v hodině poslední. Jen namátkou lze jmenovat např. chrám svaté Barbory, Vlašský dvůr, kostel

Nejsvětější Trojice, archiv horního úřadu, jehož středověké písemnosti byly prodány jako balící papír obchodníkům, nebo městská i cechovní pečetidla. Dodnes máme v muzeu mimořádně bohaté sbírky uměleckořemeslné, rukopisy a staré tisky, sochy a obrazy, mince, památky cechovní, nálezy archeologické, sbírky geologické a paleontologické a pochopitelně i předměty spojené s činností důlní, hutní a mincovní.

Jednou z podstatných částí naší práce se sbírkovými předměty je i monitoring jejich fyzického stavu, vyhledávání poškozených předmětů a zajištění jejich konzervace nebo restaurování. Muzeum nemá vlastní konzervátorské dílny, a proto spolupracujeme s celou řadou externích restaurátorů.

A právě výsledkům této spolupráce se věnujeme v tomto druhém čísle našeho Věstníku. Rádi bychom Vám v něm představili sbírkové předměty restaurované za posledních zhruba pět let a přispěli tak k ucelenějšímu pohledu na kulturní dědictví Kutné Hory.

Bc. Josef Kremla

Restaurování sbírkových předmětů Českého muzea stříbra

Při revizi přírůstků **Archeologické podsbírky** byl nalezen předmět č. 188/2000, který vykazoval značné poškození a byl navržen k restaurování. Jedná se o železnou spojku dřevěného potrubí, která byla vykopána při zemních pracích v areálu sedleckého kláštera.

Spojku tvoří kovaný prstenec s původně ostrými hranami a s profilovaným výčnělkem obíhajícím dokola asi v polovině výšky. Sloužil ke spojování jednotlivých dílů dřevěného potrubí, a to tak, že se zatloukl na konec roury až po výčnělek (zarážku). Z druhé strany se k němu přitloukla další roura. Takto byly oba kusy spojeny železem přímo v hmotě dřeva. Spoj byl pevný

a vodotěsný. Zároveň dřevo chránilo železnou součást před korozi.

Materiál sbírkového předmětu vykazoval silnou degradaci. Železná část byla poškozena korozi. Zbytky dřeva se zachovaly jen díky prosycení železitými sloučeninami a byly velice křehké a drolivé. Proto byl vytvořen nový skelet z borovicového dřeva, na který byly usazeny všechny zachráněné části.

Předmět byl restaurován v roce 2015 za cenu 3 000,- Kč. Díky práci pana Petra Hampla z atelieru TRITON byl zachován předmět dokládající důmyslné technické řešení spojů dřevěných instalací.

JMK

Spojka dřevěného potrubí - původní stav po očištění (evid. č. 188/2000)

Spojka byla po restaurování usazena na nový dřevěný skelet

V letech 2017 až 2018 proběhlo restaurování monoxylu, loď vyrobené z jednoho kusu dubového kmene. Přední část lodi, zachovaná v maximální délce 270 cm, byla nalezena v labských náplavech u Veletova v roce 1935. Její stáří nebylo zatím spolehlivě zjištěno. Loď tohoto typu se používaly od doby kamenné až do středověku.

Při prohlídce sbírkového předmětu bylo zjištěno napadení plísněmi a vysoká vlhkost. Značný obsah vody byl zadržován ve struktuře dřeva díky původnímu jílovému znečištění z místa nálezu a v důsledku použití nevhodných konzervačních látek při předchozím ošetření.

Nejdříve byly vymývány změkčenou vlažnou vodou odstraněny mechanické nečistoty a původní konzervační pro-

středky. Tento proces se musel několikrát opakovat, aby bylo dřevo vyčištěno do hloubky. Následovalo několikaměsíční sušení monoxylu. Teplota a vlhkost byly pečlivě kontrolovány a jen velmi pozvolna se měnily. Řízené pomalé změny zajistily, že předmět nepopraskal a nedošlo k jeho deformacím. Po vysušení na optimálních 60% vlhkosti byl povrch ošetřen nátěrem proti hmyzu a plísním a v nestabilních místech napuštěn zpevňovacím roztokem Solakrylu.

Nezbytná zdlouhavost technologického procesu byla hlavním důvodem pro rozdělení práce do dvou let. Restaurování zajistili pan Petr Procházka, PhDr. Janka Šiňanská a Mgr. Ludvík Losos z atelieru TRITON za celkovou sumu 57 000,- Kč.

JMK

Monoxyl - loď vydlabaná z jednoho dubového kmene (evid. č. 1/2016)

V podsбірce **Báňská technika** jsou zařazeny předměty používané při těžbě a úpravě rud, zpracování kovů a výrobě mincí. Téměř všechny pocházejí z Kutné Hory či kutnohorského rudního revíru. Nejčastěji jsou datovány do 15. až 17. století.

Základ podsбірky, která má téměř 2200 kusů, tvoří staré sběry Archeologického sboru Vocel z konce 19. a prvních desetiletí 20. století. Další předměty byly získány díky spolupráci s Rudnými doly Kaňk a od soukromých dárců.

Materiály, se kterými se v podsбірce setkáváme nejčastěji, jsou železo, dřevo a keramika. Železné předměty podléhají korozi, jejíž rozsah závisí především na náleзовých okolnostech. Převážná většina našich havířských želízek, mlátků, kopáčů a dalších železných nástrojů byla řádně ošetřena již v minulosti. V letech 2017 - 2019 konzervovala paní Alena Havlínová pouze tři předměty - tesařskou sekeru (399/98), na níž se nově projeví stopy koroze, a dvě nově nalezená havířská želízka (2/2016 a 7/2019). Celková cena činila 5 150,- Kč.

Havířské želízko se „vylouplo“ z hroudy rzi nalezené v haldovém materiálu za jezuitskou kolejí. Bylo v překvapivě dobrém stavu, takže k jeho ošetření postačil běžný konzervátorský zásah (evid. č. 7/2019)

Muzejní **podsbírka Etnografie** čítá přes 1500 předmětů z období od 18. století do poloviny 20. století. Převážná část pochází z Kutnohorska a dokumentuje tradiční lidovou kulturu v období 19. století. Radíme sem předměty zvyklostní a denní potřeby, nástroje potřebné v hospodářství, v domácnosti a při dalších činnostech.

Součástí této sbírky jsou i vzorníky, nástroje a formy pro výrobu rukavic, kožených sedáků a opěradel a potisk látek z Breüerovy tiskárny kartounů v Kutné Hoře.

Materiálově je tato podsbírka velmi bohatá, od jemného kostěného nástroje v délce šesti centimetrů, který se používal při výrobě krajek a výšivek, přes porcelánovou valchu v dřevěném rámu, až po hrubé železné oradlo. Sbírkové předměty často nejsou tvořeny pouze jedním druhem materiálu, takže se

Dřevěná deska na mandlování prádla. Obvod desky je zdoben zářezy půlkulatého dřeva. Ve střední části desky je plochý reliéf květu, mimina a empírové vázy. U držadla je půlkulatým dřevem vytvořen ovál. V tomto oválu i v květu byly pravděpodobně vyryty monogramy (nečitelné). Čechy, poč. 19. století (evid. č. E/66)

Dřevo bylo užíváno k výrobě žebříků, hašplů (vrátků) pro dopravu rudy a žlabů a potrubí pro odvodňování dolů. Tyto předměty, nalezené v kyselém prostředí rudných dolů, bývají většinou dobře zachované. Vyžadují však očištění a ošetření povrchu proti hmyzu a houbám. U některých kusů je nutné zpevnění (petrifikace), doplnění chybějícího materiálu, případně vyžadují celkovou kompletaci, což se týká zejména důlních žebříků. Většinu dřevěných předmětů restauroval v uplynulých letech pan Tomáš Král (dva válce hašplů - evid. číslo 1353/80A a C, tři odvodňovací žlaby - 1359/80, 1360/80 a 220/93 a dva žebříky - jeden s trojúhelníkovými výřezy a jeden příčkový - BT1/143 a BT1/207) za celkovou cenu 13 932,- Kč. Jeden příčkový žebřík dlouhý 2,5 m byl v roce 2015 restaurován a opatřen podpurným skeletem v atelieru TRITON za 9 000,- Kč.

Neobvyklý předmět restaurovala v roce 2017 PhDr. Janka Šiňanská z atelieru TRITON. Jedná se o silné důlní konopné lano, zachované v délce šesti metrů (přír. č. 4/2016). Je stočeno ze tří pramenů, z nichž každý je tvořen asi šedesáti samostatně spřádanými provázky. Konce lana byly rozpletené a silně poškozené, takže vyžadovaly fixaci a částečné doplnění materiálu před konečným splétáním. Celý předmět dále vyžadoval očištění od povrchových mechanických nečistot. Pro expoziční účely byl opatřen pevnou podložkou a plexisklovým poklopem. Proces restaurování byl složitý, pracný a zdlouhavý, takže celková cena záchrany vzácného a technologicky zajímavého exponátu dosáhla 19 200,- Kč.

JMK

na jejich konzervování a restaurování musí podílet více restaurátorů různého zaměření.

V posledních letech bylo restaurováno deset předmětů, převážně dřevěných. Tyto předměty často bývají velmi rozsušené, uvolněné, narušené dřevokazným hmyzem, špinavé nebo mohou nést stopy po starších, často neodborných opravách.

Pan Tomáš Král restauroval dvě mědlice na zpracování lnu (E/470, E/468) a dvě desky na mandlování prádla s empírovým dekorem (E/66, E/368). Další předměty byly svěřeny do péče atelieru Triton. Dvě přeslice s kuzelem (E/49, E/62) a kolovrat se stojmou osou restauroval ak. mal. Petr Hampl (E/77), soudkovou máselnici pan Jan Dolejšek (E/1072) a dva kolovraty pan Petr Procházka (E/88, E/779). Zmíněné restaurátorské práce nepřesáhly částku sto tisíc korun.

TJ

V muzeu se nachází více než 2 000 kusů skleněných negativů. Jedná se o skleněné desky potažené světlocitlivou vrstvou, která dokázala zaznamenat obraz. Bohužel nebyly dlouhá léta systematicky zpracovávány, což se změnilo koncem minulého roku, kdy byla založena nová podsírka **Historická fotografie**. Skleněné negativy jsme začali třídit, evidovat a především digitalizovat. V předchozích letech jsme se alespoň snažili zachránit

nejohroženější negativy formou restaurátorských zásahů.

Restaurování probíhalo v letech 2012 až 2014. Celkem bylo stabilizováno 29 kusů skleněných negativů. Tohoto úkolu se zhostil restaurátorský ateliér TRITON z Prahy pod vedením PhDr. Janky Šiňanské. Celkové náklady činily 60 000,- Kč.

Při výběru fotodesek k restaurování jsme zohlednili dvě základní kritéria – míru poškození a námět. Upřednostňovali jsme fotodesky zobrazující kutnohorské památky, významné budovy, uliční zástavbu a stavby již neexistující.

Fotografické desky byly před restaurátorským zásahem naskenovány a jejich obraz byl digitálně opraven a převeden do pozitivu. Následovalo restaurování samotných fotodesek. Poškozená světlocitlivá vrstva byla speciální želatinou podlepena zpět k původní desce a postupně vyčištěna lihem. Všechny restaurované snímky jsou nyní snadno dostupné jak v digitální, tak v papírové podobě.

EN

Kutná Hora - Husova ulice čp. 152, tzv. Jamborův dům, kolem r. 1920 (evid. č. 948/86)

Podsírka Kamenných plastik a kamenických stavebních článků našeho muzea představuje zejména zajímavou dokumentaci období puristických oprav kutnohorských památek na sklonku 19. století, které inicioval, spolufinancoval a vedl Archeologický sbor Vocel. Jedná se především o kamenné prvky, které byly v tomto období sejmuty z předních gotických památek města a nahrazeny novými kopiemi. Nejrozsáhlejší soubor tvoří pochopitelně fragmenty z chrámu svaté Barbory, ale uchováváme i prvky z Kamenného domu, Vlašského dvora, kostela Nejsvětější Trojice a Kamenné kašny, příp. i z pozdějších oprav kostela svatého Jakuba a Hrádku.

Ve sbírce máme rovněž několik soch světců, které byly v průběhu 20. století odstraněny z veřejného prostoru. Jedná se například o sochy svatého Jana Nepomuckého z Komenského náměstí a od Lorce a tři svaté Barbory. První pochází z chrámu sv. Barbory a v současné době je zapůjčena do lapidária Národního muzea v Praze. U druhé se domníváme, že se jedná o sochu ze zrušeného jezuitského sloupu, který stával v dnešní Barborské ulici mezi jezuitskou kolejí a Hrádkem, tehdejším semináři. U třetí sochy původ neznáme.

Sbírka v současné době obsahuje přes 130 kusů předmětů. Na restaurování nejvýznamnějších exemplářů muzeum dlouhodobě spolupracuje s kutnohorským restaurátorem doc. Jakubem Dou-

balem, Ph.D. a Univerzitou Pardubice, Fakultou restaurování – Ateliérem restaurování kamene v Litomyšli.

V posledních pěti letech jsme nechali u J. Dóubala restaurovat sochu svatého Jana Nepomuckého od Lorce (evid. č. 98/2004) za 132 250,- Kč, sochu svatého Jana Nepomuckého z Komenského náměstí (evid. č. 2371/80) za 139 150,- Kč a tři konzoly varhanní kruchty chrámu sv. Barbory, původní kamenické prvky Benedikta Rieda s dochovanou červenou a zelenou polychromií (evid. č. 2344/80) za 72 427,- Kč. Všechny výše zmíněné sochy si návštěvníci muzea mohou prohlédnout na zahradě Hrádku kolem středověkého těžního stroje trejvu, instalaci riedovských konzol plánujeme letos v podloubí Kamenného domu.

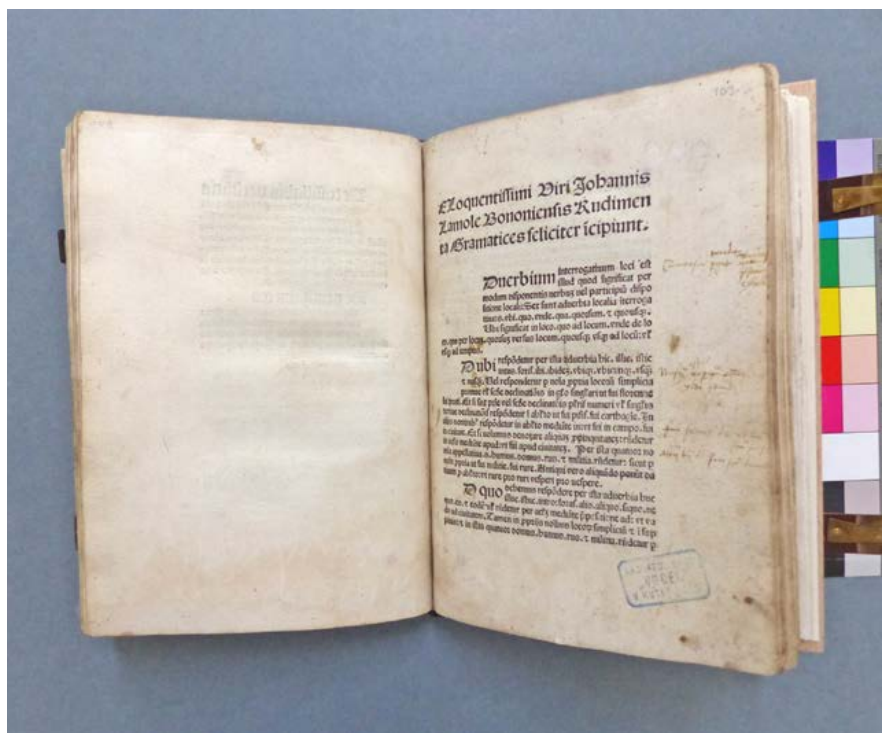
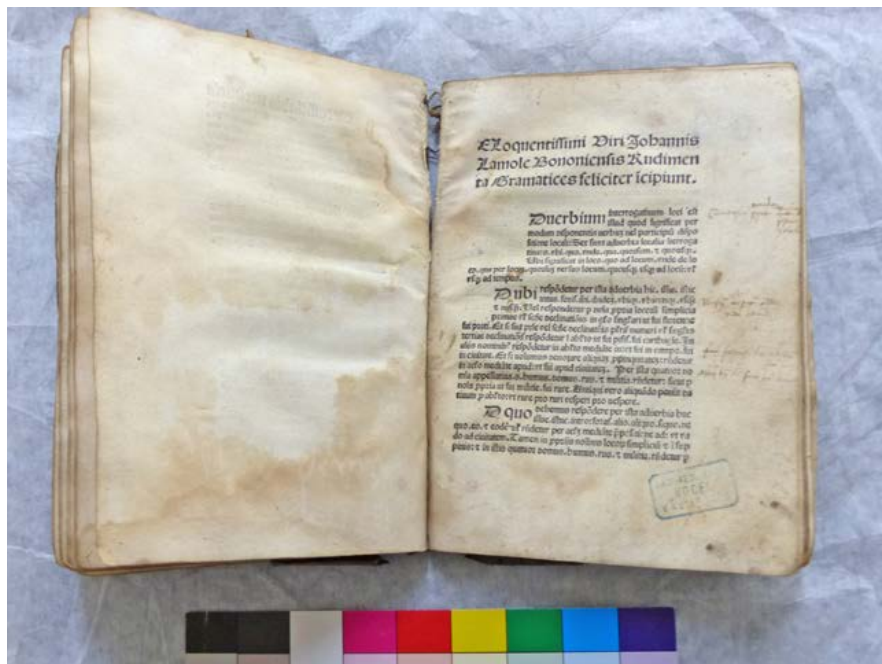
JK

Socha sv. Jana Nepomuckého u Lorce v roce 1926 a její současná instalace na zahradě Hrádku (evid. č. 98/2004)

Sbírková část knihovny našeho muzea je tvořena téměř 500 **Rukopisy**, včetně několika středověkých zlomků, a prozatím skoro 200 **Starými tisky** (knihy vytištěné do roku 1800). Tady je však nutné dodat, že v depozitáři čekají na zpracování stovky a stovky dalších svazků, které muzeum převzalo v roce 1950 z knihovny zrušeného voršilského kláštera, ale i řada tisků získaných v letech předchozích. V naší sbírce starých tisků se nachází i dvanact velmi vzácných **prvotisků – inkunábulí**. Nejvíce si pochopitelně ceníme dvou výtisků Bible kutnohorské (1489) nebo Pasionálu Jacoba de Voragine (Praha 1495). Velmi zajímavý je ale i fakt, že máme Římský misál vytištěný v Basileji v roce 1485 hned ve třech exemplářích. Zbývajících šest prvotisků je svázáno do jednoho konvolutu, jeden z nich byl dosud znám pouze jako unikátní exemplář Rakouské národní knihovny.

V posledních letech se při restaurování starých tisků zaměřujeme zejména na záchranu kutnohorských tisků. Obvykle se jedná o drobné tisky od Jiřího Vojtěcha Kyncla (působil v letech 1713 až 1753), Jana Františka Šlereta (1760 až 1770), vdovy Františky Šleretové (1771 až 1772), Františka Vincence Korce (1777 až 1807) nebo Josefa Antonína Vondráčka (1807 až 1814). V letech 2016 až 2019 jsme nechali u paní Markéry Kropáčkové restaurovat 28 těchto regionálních tisků za celkovou cenu 70 700,- Kč. Kromě toho M. Kropáčková restaurovala i výše zmíněný konvolut šesti raně humanistických tisků (inkunábulí), u kterého rekonstruovala i torzálně dochovanou polokoženou vazbu (32 000,- Kč). A konečně v loňském roce kutnohorská restaurátorka Mgr. Kateřina Ďoubalová restaurovala 21 folií (za 8 700,- Kč), které byly někdy v minulosti vyjmuty z muzejního exempláře Kutnohorské bible Martina z Tišnova. Všechny tyto listy byly následně zařazeny na své místo v knižním bloku.

JK

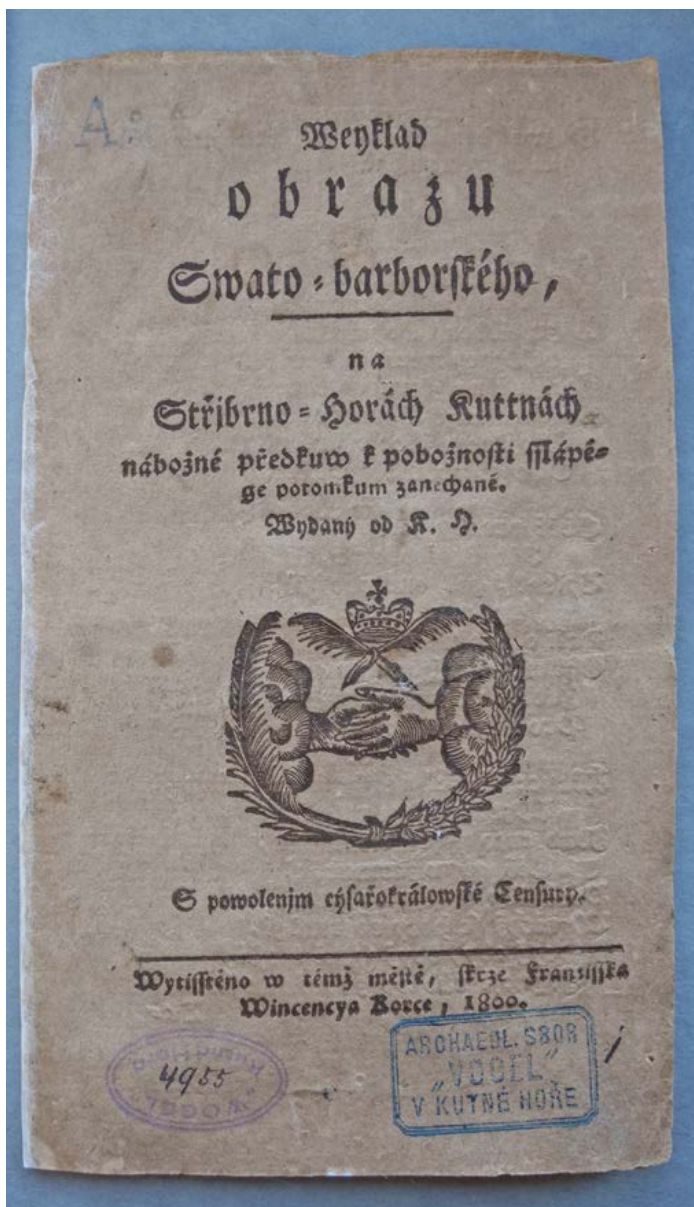
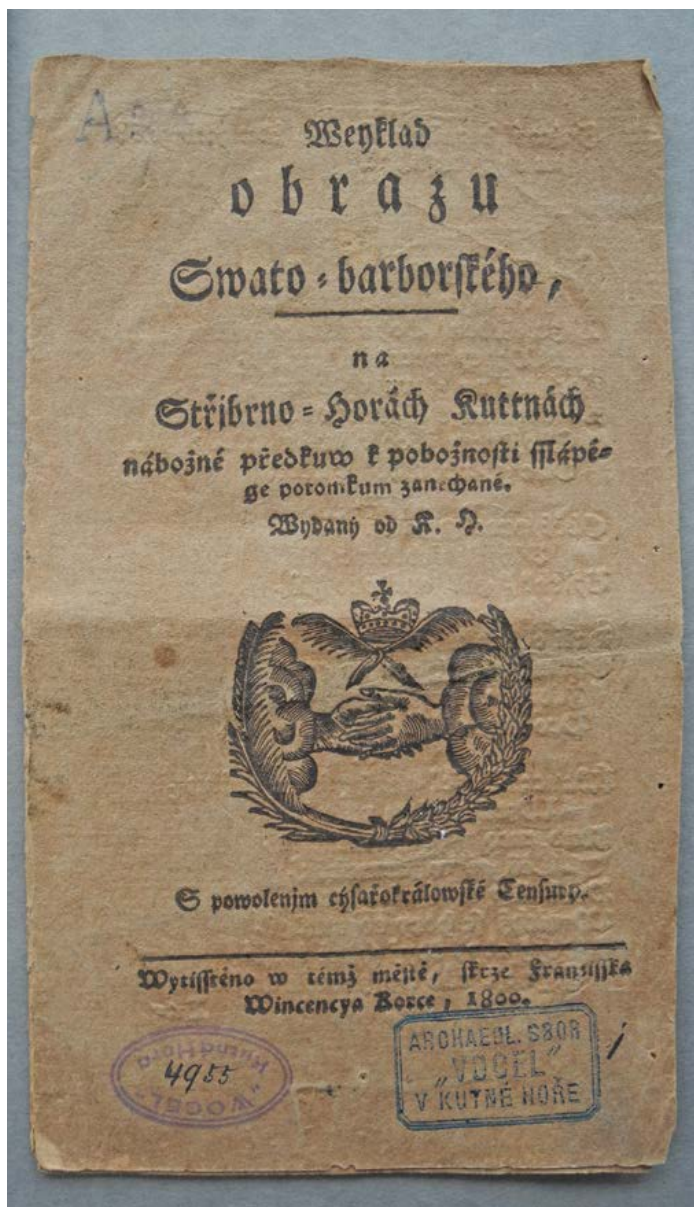
Konvolut šesti raně humanistických inkunábulí (před r. 1500), Johannes LAMOLA Bononiensis: E Loquentissimi Viri Johannis Lamole Bononiensis Rudimenta Grammatices feliciter incipiunt, Pavia, Christophorus de Canibus, cca 1489 až 1494. Tento tisk byl dosud znám jako unikátní exemplář Rakouské národní knihovny ve Vídni (evid. č. 156/2017), foto: restaurátorka M. Kropáčková

Kramářské tisky je termín označující soubor většinou drobných tisků, u kterých není obvykle znám autor textu a někdy ani místo tisku a jméno tiskaře. Tyto tisky prodávali až do počátku 19. století potulní kramáři a zpěváci na trzích a poutích. A protože si je kupovaly zejména lidové vrstvy, tedy chudší obyvatelé, musely být cenově dostupné. Tisk proto probíhal na malé formáty horšího papíru, typografická úroveň bývala poněkud nedbalá a grafická výzdoba byla velmi jednoduchá nebo žádná. Po obsahové stránce jsou v naší sbírce jednoznačně nejpočetněji zastoupeny náboženské písně a modlitby. Ze světských motivů převládají písně lidové nebo milostné,

ale nalezneme zde i zprávy ze světa, zejména války s Turkem, různé katastrofy (povodně, zemětřesení, morové nákazy), pohádková vyprávění o rytířích, ale i krimi-zprávy o loupežích a vraždách nebo písně pohřební.

Ve své sbírce má muzeum téměř 2 500 kramářských tisků. Tyto tisky necháváme od roku 2008 postupně restaurovat u restaurátorky Markéty Kropáčkové. Stále je však restaurována pouze malá část sbírky (283 kusů) v celkové finanční výši 164 200,- Kč. V loňském roce jsme například nechali restaurovat 50 kramářských tisků, z nichž bylo 44 vytištěno v Kutné Hoře a jeden v Čáslavi.

JK

Výklad obrazu svatobarborského na stříbrných Horách Kutných nábožné předkuv k pobožnosti šlápěge potomkům zanechané, Kutná Hora, konec 1800 (evid. č. KN/1933), foto: restaurátorka M. Kropáčková

V Českém muzeu stříbra v **podsbírce Nábytku** evidujeme 338 kusů sbírkových předmětů. Nejstarší pochází ze 14. a 15. století. Jedná se o truhly oplátované železem, které v současné době můžete spatřit v expozici na Hrádku. Z období baroka a rokoka je zde zastoupeno jen pár kusů. Převážně se jedná o různé truhly a pokladnice. Nachází se zde i nemalá sbírka truhel cechů a spolků z Kutnohorska.

Až z období 19. století je tu zastoupena širší škála lidového a měšťanského nábytku - kolébky, židle, postele, stoly jídelní i psací, komody, truhly, skříně a několik lustrů. Nejmladší kusy pochází z poloviny 20. století.

Převážná část nábytku je vyrobena ze dřeva s různými povrchovými úpravami. Především se jedná o moření, lak, dýhu, vyřezávání, intarzii a malbu, nechybí však ani čalounění. Kovové komponenty a další detaily jsou taktéž povrchově upravované, například pocínované kování u lidového nábytku. Celková podoba jednotlivých kusů nábytku včetně zhotovených povrchových úprav je podmíněno místem a rokem vzniku.

Nábytek bývá často napaden dřevokazným hmyzem, rozsušen či jinak poškozen běžným užíváním. Některé části byly

v minulosti tak poškozeny červotočem, že zcela chybí. Takto postiženy bývají především nohy stolů a truhel či jiné drobné komponenty. S ohledem na historickou výpověď i z praktického hlediska bývají tyto části při restaurování citlivě doplňovány.

V posledních letech bylo restaurováno hned několik kusů lidového nábytku v částce do sto padesáti tisíc. Malovaná truhla s nově osazeným dobovým zámkem i s klíčem v ateliéru Fiala (1106/79), dvě závěsné police od Tomáše Krále (1040/79, 5532/80), selská malovaná truhla, vyřezávaná truhla a lidový stůl zrestaurované v ateliéru Triton (5425/80, 5354/80, 1042/79).

Již zakonzervovaný a restaurovaný nábytek můžete vidět ve všech třech objektech Českého muzea stříbra. Do budoucna se můžete těšit na plánovanou výstavu věnovanou lidovému nábytku.

TJ

Malovaná lidová truhla - stav během a po restaurování, Čechy, 19. století (evid. č. 1106/79), foto:Ateliér Fiala

Podsátka **Textilu a oděvu** obsahuje rozsáhlý soubor předmětů z období od konce 15. století do 90. let 20. století. Spolu se studijním materiálem se jedná o více jak tisíc šest set předmětů. Pestrá škála zahrnuje světské i církevní oděvy, nepřeberné množství oděvních doplňků v podobě fiží, límečků, manžet, šlů, vějířů, rukavic, šátků, pokrývek hlavy, deštníků, paraplat, vycházkových holí, obuvi atd., bytové textilie, prapory, vzory tištěných látek pocházející patrně z Breüerovy tiskárny kartounů v Kutné Hoře a další vzory krajků a výšivek. Velká část oděvu a doplňků pochází z meziválečného a poválečného období.

Sbírkové předměty z textilní podsátky se řadí mezi nejnákladnější konzervátorské a restaurátorské položky. Použitý, většinou přírodní, materiál (hedvábí, bavlna, vlna, len a další) snáze podléhá postupné degradaci. Je náchylný k mechanickému poškození, často bývá znečištěn, napaden škůdci, zároveň je

jeho celkový stav silně závislý na dalších vnějších vlivech (např. klimatické podmínky nebo poškození světlem). K poškození dochází nejen u velmi namáhaných částí, ale po celé ploše, zvláště pak na jemných krajkách a dalších ozdobách.

V posledních letech byly restaurovány dvě šněrovačky z 18. století u paní Jitky Krotilové (H/58, H/59), smuteční a svatební šaty s vlečkou, šněrovačka se stříbrnou výšivkou, pelerína a pantalony (jezdecké kalhoty) darované Emilií Breüerovou u paní Lenky Dolanské (H/475, H/964, H/61, H/470, H/93) a smuteční šaty z černého atlasu u paní Barbory Korbelové (H/473).

Zmíněné předměty jsou převážně ušity z hedvábí, které je velmi citlivé a náročné na depozitární a výstavní podmínky. Tyto výstavy proto nebývají dlouhé, ale vždy stojí za to, je uspořádat a navštívit.

TJ

Vysoká tuhá šněrovačka z bílého, nažloutlého rypsu s červenými a modrými brošovanými květy. Přední část je v celku, záda se šněrují, cípy v dolní části jsou obšity kůží, polovina 18. století (evid. č. H/59), foto: restaurátorka J. Krotilová

Podsbírka **Umělecké řemeslo** patří v našem muzeu k těm početně rozsáhlejším a především k nejrůznovějším. Zahrnuje více než pět tisíc sbírkových předmětů, mezi nimiž nalezneme kovářské a zámečnické práce, výrobky z keramiky, porcelánu, skla nebo cínu, ale také zvony a jejich odlitky, drobné umělecké předměty a šperky. Díky své obsáhlosti je tato podsbírka bohatým zdrojem informací o vývoji uměleckého řemesla na Kutnohorsku a slouží také jako neutuchající pramen při koncipování výstav na mnohá témata z různých historických etap. Kvůli své velikosti a materiálové pestrosti je ovšem podsbírka Umělecké řemeslo velmi náročná na údržbu. V posledních pěti letech se podařilo restaurovat několik desítek sbírkových předmětů za více než půl milionu korun. Největší podíl na celkovém počtu restaurovaných předmětů má čtyřicet podmalb na skle, které restaurovala v letech 2015–2018 Mgr. Dana Modráčková. Navázala tak na předchozí etapy restaurování podmalb z let 2011–2014. V uplynulém desetiletí se tak podařilo postupně restaurovat téměř veškeré sbírkové předměty tohoto typu v našem muzeu. V posledních pěti letech se péče restaurátorů zaměřila i na naše další umělecko-řemeslné sbírkové předměty. Patří mezi ně například mechanický hrací stroj z 19. století znázorňující hornickou práci, jehož restaurování se zhostil ateliér Triton. Stejný ateliér se podílel i na restaurování několika kusů cínového, kameninového a fajánsového nádobí. Soubor čtyř skleněných pohárů ze 17. – 18. století, které mohli v roce 2019 návštěvníci obdivovat na výstavě „Kouzlo sklářského řemesla“, pro muzeum restaurovala Mgr. Romana Kozáková. Na restaurování dvou rozměrných kovaných mříží a železných kovaných plátovaných dveří, které v současné době doplňují výstavu „Černé řemeslo – Kováři a zámečníci na Kutnohorsku“, muzeum spolupracovalo v letech 2018–2019 se SUPŠ a VOŠ v Turnově a s Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze.

Torzo benátského křídlového poháru pochází pravděpodobně z období baroka, z konce 17. – 18. století. Ovšem typově se tyto poháry vyráběly i v 19. století. Tenkostěnná kupa poháru a část nožky se štípanými křídly je z krouově hnědého skla. Pohár je zdoben plastickým dekorem, na křídlech sítí stáčených nití („reticello“) a zlacením. V průběhu restaurátorského zásahu došlo k očištění předmětu, slepení fragmentů a výrobě stojánku, aby bylo možné pohár s chybějící spodní částí prezentovat. (evid. č. R1/180), foto: restaurátorka Mgr. Romana Kozáková

EA

Lunetová kovaná mříž pochází pravděpodobně z období po roce 1700, nese ještě prvky renesančního, ale už i i raně barokního slohu. Mříž je osově symetrická, zdobená volutami, akantovými listy, maskarony a stylizovanými delfíny. Mříž byla poškozena několika lomy, část akantových listů chyběla, část byla poškozena, povrch byl pokryt korozivními produkty železa. V průběhu restaurátorského zásahu došlo k očištění předmětu, konzervaci povrchu, slepení rozlomených částí, částečnému doplnění akantových listů a k výrobě zpevňujícího rámu. (evid. č. 2361/80), foto: SUPŠ a VOŠ v Turnově a Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

Písemnosti a tisky je sbírka archivních materiálů dokumentující činnost spolků a sdružení, regionálních živnostníků a významných osobností, ale i nařízení státních úřadů nebo

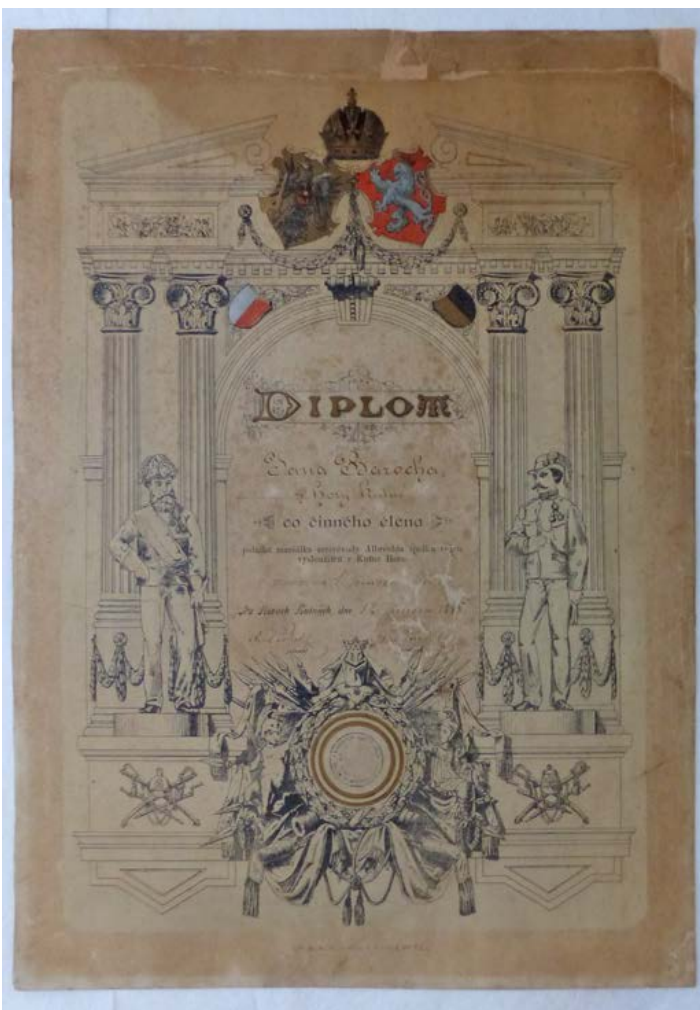
místních samospráv. Mezi nejzajímavější části patří osobní fondy kpt. Emanuela V. Vosky, dopisy Josefa Kajetána Tyla, Karla Havlíčka Borovského a Josefa Brauna, diplomy prof. Jana Era-

zima Wocela a JUDr. Bedřicha Pacáka nebo písemnosti Sokola, ostrostřelců, pěveckého spolku Tyl a řady dalších. V současné době sbírka čítá více jak 1 700 písemných památek na dějiny Kutné Hory, Čáslavi, Uhlířských Janovic a řady dalších okolních lokalit. Dosud jsme nechali restaurovat např. všechny pergamenové listiny (restaurovala restaurátorka Národního muzea Jana Náprstková), soubor Wocelových diplomů (restaurovala kutnohorská restaurátorka Mgr. Kateřina Ďoubalová) nebo třeba Tylovy dopisy (restaurovala Markéta Kropáčková).

V posledních pěti letech tak došlo již jen na restaurování tří aktuálně poškozených sbírkových předmětů. Prvními

dvěma byly Pamětní list československých legií Josefa Olbricha z roku 1919 (inv. č. AR 401) a Propouštěcí list 12. pěšího pluku v Čáslavi Josefa Grosse z roku 1908 (inv. č. AR 1170). Oba listy poškozené působením vody restaurovala v roce 2015 Markéta Kropáčková za 5 200,- Kč. Třetím předmětem byl diplom Jana Barocha, činného člena spolku vojenských vysloužilců polního maršálka arcivévody Albrechta v Kutné Hoře (inv. č. AR 1356), který za 2 400,- Kč v roce 2017 restaurovala opět M. Kropáčková. Tento diplom muzeu daroval v roce 2011 Martin Kašpar, který ho našel zarámovaný pod obrazem zakoupeným v antikvariátu.

JK

Diplom pro pana Jana Barocha z Hory Kutné co činného členu polního maršálka arcivévody Albrechta spolku vojenských vysloužilců v Kutné Hoře. V roce 2011 daroval pan Martin Kašpar z Chlumce nad Cidlinou (evid. č. AR/1356), foto: restaurátorka M. Kropáčková

Podsbírka Výtvarného umění ve sbírkách Českého muzea stříbra čítá více než 10 500 předmětů. Počáteční akvizice složené především z darů nově založenému muzeu se na přelomu 19. - 20. století zaměřily více na záchranu předmětů ze zrušených či regotizovaných kostelů. Větší skupinu tvořily v polovině 20. století předměty převedené do správy muzea při rušení církevních řádů a dále předměty ze zkonfiskovaného šlechtického majetku. Zvláště díla s náboženskou tematikou, která se do sbírek dostala v 50. letech minulého století, trpěla četnými defekty a rozsáhlým poškozením již při převzetí do sbírek muzea a jejich prezentace veřejnosti nebyla možná. České muzeum stříbra nemá svého konzervátora ani restaurátora, proto bylo vždy potřeba spolupracovat dle finančních možností s externími restaurátory. Nákladná obnova předmětů probíhá po jed-

notlivých kusech v předem daných prioritách.

V letech 2015 až 2020 se podařilo restaurovat 45 předmětů z podsbírky výtvarného umění. Celková cena restaurátorských prací činila 1 732 504,- Kč. V daném období byla nejnáročnější, finančně i z hlediska provedených restaurátorských prací, obnova renesanční polychromované dřevěné plastiky vinné révy s ptactvem a andílky. Její restaurování se uskutečnilo v roce 2019 za pomoci dotace z programu Integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví. Nově je dřevořezba návštěvníkům prezentována v kapli Hrádku v expozici věnované pozdně gotickému a renesančnímu výtvarnému umění.

JKV

Monogramista HR, Vinná réva s ptactvem a andílky, inv. č. 434/79

Výše celkových nákladů: 339 250,- Kč

Výše přidělené dotace MK ČR: 199 000,- Kč

Podíl vlastníka: 140 250,- Kč

Restaurátorské práce: ART RESCUE s.r.o.

Polychromovaná dřevorezba vinné révy s ptactvem a andílky byla původně částí archy objednané v 16. století do kostela sv. Jiří u Kouřimské brány v Kutné Hoře. Autorem díla je pravděpodobně řezbář Abraham Hocräutr z Filachu. Dílo je dokladem období největšího kulturního a hospodářského rozkvetu horního města, je jedinečné ve svém zpracování a nemáme pro něj srovnávací materiál.

Restaurátorský a konzervátorský zásah byl potřebný z hlediska uchování této cenné památky. Řezba byla v minulosti upravována jak v kompozici, tak v polychromii. Opakovanými opravami a ořezáním značné části florální výzdoby byla dosti poškozena. Jednotlivé části dřevorezby byly spojeny nevhodně tmely a sádrovou masou, která se drolila. Polychromie vykazovala několik vrstev retuší, byla uvolněná a odpadávala. Dílo bylo upevněno na dřevěnou podložku napadenou dřevokazným hmyzem a v dolní části rozpadlou. Podkladová deska vyžado-

vala ošetření, doplnění a zpevnění.

V průběhu restaurování se vyskytly potíže se snímáním a dočišťováním přemaleb. Stratigrafický průzkum prokázal v řezbě různé silné souvrství nátěrů. Jednotlivé vrstvy kladené na olejový základ nebylo možné z důvodu podobné rozpustnosti chemicky oddělit a bylo přistoupeno k náročnému mechanickému čištění skalpelem. Stejně tak obtížné bylo po očištění vrchních vrstev polychromie oddělit nejspodnější křídovou vrstvu se zoxidovaným stříbrním na polimentovém zlacení. Zde hrozilo odtržení původního zlacení až na křídový podklad. Z důvodu velmi poškozené nejpůvodnější vrstvy polychromie bylo rozhodnuto snímat jednotlivé vrstvy polychromie na nejlépe dochovanou vrstvu. Odstraněny byly nevhodné doplňky, novodobé dořezby a dožilé tmely. Chybějící spoje v prasklých řezbách byly dořezány a sjednoceny retuší. Celkové retuše a barevné sjednocení, zlacení a stříbření navázalo na výsledky provedeného restaurátorského průzkumu. Vyspraveny byly defekty v nosné desce a zpevňující konstrukci, vyjmuty byly novodobé útvary, dřevo bylo petrifikováno a v horní části byl přidán nový nosný díl.

JKV

foto: restaurátorský ateliér ART RESCUE s.r.o.

Vyšší silnostěnný pohár z čirého skla z 1. poloviny 18. století. Pohár je zdoben jemnou řezbou s motivem Panny Marie Immaculaty a insigniemi opata – berlou a mitrou. Výjev doplňuje nápis, který dedikuje pohár opatu sedleckého kláštera. Před zásahem byl pohár rozlomen na několik kusů, povrch byl poškozen nevzhlednou krakelází způsobenou tzv. crizzlingem – chemickou nestabilitou skla. V průběhu restaurátorského zásahu došlo k očištění poháru, konzervaci povrchu a slepení fragmentů. (evid. č. R1/47), foto: restaurátorka Mgr. Romana Kozáková

Odborní pracovníci Českého muzea stříbra:

PhDr. Světlana Hrabánková
ředitelka muzea, historie – středověk
reditel@cms-kh.cz

Bc. Josef Kremla
vedoucí odborného oddělení,
historie – raný novověk a 19. století, numismatika
kremla@cms-kh.cz

Mgr. Eva Altová
historie uměleckého řemesla
altova@cms-kh.cz

Eva Entlerová, BBus (Hons)
knihovna
info@cms-kh.cz

MgA. Tereza Jurusová
etnografie
jurusova@cms-kh.cz

Mgr. Jana Kolečková Veselá
historie umění
koleckova@cms-kh.cz

RNDr. Jana Králová
geologie
kralova@cms-kh.cz

Mgr. Kateřina Vavrušková
historie – 20. století, edukační programy
vavruskova@cms-kh.cz

MUDr. Zdeněk Petrůň
numismatika – soudní znalec
petran@cms-kh.cz

Věstník z Hrádku – Zpravodaj Českého muzea stříbra v Kutné Hoře. Vydává: České muzeum stříbra, příspěvková organizace, Barborská 28, 284 01 Kutná Hora, IČ 00342246. Redakce a redakční rada: Josef Kremla (JK), Jana Kolečková Veselá (JKV), Jana Králová (JMK), Eva Entlerová (EN), Eva Altová (EA), Kateřina Vavrušková (KV), Tereza Jurusová (TJ), šéfredaktor. Fotografie: fotoarchiv ČMS. Grafické zpracování: Tereza Jurusová. Tisk: LABEL spol. s r.o., Česká 1, 284 01 Kutná Hora, IČ 18602045. Distribuce: České muzeum stříbra, p.o. – Hrádek, Kamenný dům, Tylův dům. Registrace: MK ČR E 23776. Náklad 500 ks. Periodicita: půlročník. Toto číslo vychází: 2. července 2020. Příští číslo vyjde v říjnu 2020.

